

*Innovatief en ondernemend*  
Europastrategie Flevoland  
2016 - 2020



## Inhoudsopgave

Europastrategie Flevoland 2016-2019 .....	3
1. Rol en positie van de provincie Flevoland in Europa .....	4
2. Prioritaire thema's .....	8
3. Duurzame ruimtelijke gebiedsontwikkeling .....	10
4. Doorontwikkeling naar een innovatieve en circulaire Flevolandse economie .....	15
5. Nationale koploper hernieuwbare energie en energieneutraal zijn in 2030 .....	18
Bijlage 1. Wet- en regelgeving EU van invloed op provinciaal beleid .....	23
Bijlage 2. Europese fondsen .....	25
Bijlage 3: Samenwerking in strategische coalities .....	26

## Europastrategie Flevoland 2016-2019

De aanleiding voor dit rapport is een oriënterende bespreking in de Provinciale Staten commissie Bestuur en Samenleving op 25 november 2015 over de bouwstenen voor een Europastrategie Regio Randstad. In het gesprek met Statenleden kwam nadrukkelijk de relatie naar voren tussen Flevolandse beleidskaders voor onze (Randstad-)inzet in Europa. Dit document expliciteert deze kaders in een Europese context. Leidend kader voor onze inzet is het Coalitieakkoord 2015-2019, Flevoland: innovatief en ondernemend.

Het akkoord zegt over Europa het volgende: 'De internationale dimensie van Flevoland ondersteunen we door een actieve rol te spelen als regionale partner in de EU. Niet alleen benutten we de kansen die de Europese fondsen voor Flevoland bieden, maar we gebruiken ook onze netwerken om het Europese beleid te beïnvloeden, voor zover dat voor ons gebied van belang is.'

Deze Europastrategie Flevoland is een uitwerking van het Coalitieakkoord. Het geeft de Europese dimensie weer van vele opgaven in dit akkoord. Ofwel omdat Europa kaders bepaalt waarbinnen wij onze inzet vorm kunnen geven, danwel omdat ze instrumenten biedt die bij kunnen dragen aan het realiseren van onze doelen. Deze Europastrategie geeft antwoord op de vragen waarom de provincie in Europa acteert, op welke thema's, wat de provincie in dit verband in Europa kan bereiken en toevoegen en met welke partners.

### Doel van de Europastrategie

De strategie geeft richting aan de inzet in Europa op basis van het provinciale beleid, waarvan Provinciale Staten de kaders voor de komende periode vaststellen. De strategie legt de link tussen de opgaven in het coalitieakkoord, met als insteek: 'Innovatief en ondernemend', en de doelstellingen die de Europese Commissie stelt. Dit leidt tot een vertaling in de volgende drie prioritaire thema's:

- Duurzame ruimtelijke gebiedsontwikkeling;
- Doorontwikkeling naar een innovatieve en circulaire Flevolandse economie;
- Nationale koploper hernieuwbare energie zijn en energieneutraal in 2030.

### Werken met de Europastrategie

De kracht die de provincie heeft op Europees niveau komt tot stand door het gezamenlijk optreden met strategische partners, Europese netwerken en regio's. De provincie trekt hierin gezamenlijk op vanuit regio Randstad, maar ook vanuit het verband Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel. De uitvoering van het Europabeleid en de gekozen richting is facetbeleid. De inzet in Europa is een integraal onderdeel van de aanpak van de beleidsopgaven van de provincie.

De drie prioritaire thema's zijn in elk in een apart hoofdstuk toegelicht. Er zijn per thema strategische doelstellingen voor de komende vier jaar benoemd. Concrete acties zijn per thema in een tabel uitgewerkt. Deze aanpak is overgenomen naar goed voorbeeld van de Europastrategie Zuid-Holland.

Het gaat bij de inzet om het beïnvloeden van Europees beleid en wet- en regelgeving, het voor het voetlicht brengen hoe Flevoland bijdraagt aan de Europese maatschappelijke opgaven, het verwerven van Europese middelen om provinciale opgaven te realiseren en het slim samenwerken met partners in Europa. Hoe wij dit doen en welke relevante ontwikkelingen daarbij spelen in Europa wordt in het volgende hoofdstuk uitgewerkt.

# 1. Rol en positie van de provincie Flevoland in Europa

Uitgangspunt bij de strategie die de provincie volgt in Europa, zowel qua inhoud als qua instrumentarium, is dat het provinciale beleid leidend is. De inzet waarmee we in Europa aan de slag gaan wordt bepaald door het beleid dat door GS en PS is vastgesteld. Hiermee is onze inzet per definitie facetbeleid, dat wil zeggen dat binnen de provinciale (sectorale) beleidskaders de afweging plaats vindt hoe en op welke wijze en in welke mate er een provinciale inzet wordt gepleegd binnen de Europese arena. Het gaat dan om wat we in Europa kunnen halen en kunnen brengen, met andere woorden: waar is onze inzet productief en effectief. Hiervoor is een aantal instrumenten beschikbaar, die hieronder worden toegelicht.

## 1.1 Beleidsbeïnvloeding

Europese regels zijn van grote invloed op het beleid van provincies. Of het nu gaat om milieuwetgeving, natuurbeleid, de aanbesteding van regionaal openbaar vervoer of het stimuleren van de regionale economie: de provincie heeft met 'Brussel' te maken. De provincie is als medewetgever en handhaver verantwoordelijk voor de implementatie van Europese richtlijnen en de inbedding daarvan in lokale en regionale besluitvorming. Europees beleid beïnvloedt in toenemende mate (de speelruimte van) het provinciaal beleid; daarom willen we vanuit de provincie invloed uitoefenen op de totstandkoming van Europees beleid en Europese regelgeving. Een actueel overzicht van relevante Europese wet- en regelgeving is te vinden in bijlage 1 en wordt beschreven op de website van Europa Decentraal.

Het is dus belangrijk om te bewerkstelligen dat Europese wet- en regelgeving zodanig wordt vorm gegeven dat de neerslag hiervan op provinciaal niveau aansluit op de beleidsdoelen van de provincie, dat Europees beleid een bijdrage kan leveren aan het realiseren van de provinciale beleidsdoelen en dat dit beleid uitvoerbaar is. Om onze invloed op EU-processen te vergroten is samenwerking met andere partijen noodzakelijk. Deze samenwerking speelt zich zowel af in nationaal verband, vooral via het Inter Provinciaal Overleg, als in internationaal verband. Daar waar andere Europese regio's of netwerken ondersteunend kunnen zijn bij de Europese beïnvloeding, zullen we actief deze weg bewandelen. Zo is bijvoorbeeld het Europees Comité van de Regio's een belangrijk orgaan bij de totstandkoming van Europese wetgeving en is onze betrokkenheid daarbij een goed instrument om onze beleidsbeïnvloeding vorm te geven.

### Nederlandse provincies voor betere EU-regelgeving

Via het Regulatory Fitness and Performance Programme (REFIT) wordt door de Europese Commissie ingezet op het vereenvoudigen en meer efficiënt en effectief maken van Europese regelgeving. De hoge prioriteit voor het thema blijkt ook uit de Agenda Betere Regelgeving. Hierin zijn plannen opgenomen om de dialoog met betrokken organisaties te verbeteren. De proportionaliteit van voorstellen en het gebruik van het instrument richtlijn zullen kritischer worden bekeken. Er komt meer aandacht voor effecten voor medeoverheden in de zogeheten impact assessments en voor de evaluatie van Europese wet- en regelgeving. Speciale aandacht wordt besteed aan de effecten van amendering gedurende het politieke proces op de uiteindelijke regels. Ook het Europees Parlement en de Raad moeten zich er rekenschap van geven dat de veranderingen die zij aanbrengen, in de praktijk direct gevolgen hebben voor degenen die ermee werken. Ook kunnen zij een impact assessment uitvoeren wanneer zij een substantiële verandering in een voorstel willen aanbrengen. De provincies verwachten veel van nieuwe afspraken op dit gebied.

Ook op nationaal niveau dient nog meer aandacht te worden besteed aan het in kaart brengen van de kosten- en beleidsruimteaspecten van Europese wet- en regelgeving. Het is belangrijk dat bij nieuwe voorstellen vooraf duidelijk is welke extra taken provincies krijgen en welke kosten dit met zich meebrengt.

### **Continue versterking van de positie van de provincies in het Europese besluitvormingsproces**

De afgelopen tien tot vijftien jaar is de positie van provincies in het besluitvormingsproces over Europese wet- en regelgeving verder versterkt. De waarborgen die zijn opgenomen in het EU-Verdrag, zoals de adviesrol van het Comité van de Regio's en de verplichting voor de Commissie om aan te tonen dat voorstellen niet verder gaan dan nodig, zijn aangevuld met instrumenten als consultatie en impact assessments. Door de recente decentralisaties van het Rijk hebben provincies meer dan voorheen te maken met de implementatie van Europese wetten en regels. Het wordt daarmee voor provincies nog belangrijker om tijdig inzicht te hebben in de gevolgen van EU-voorstellen. Het Rijk kan daarmee rekening houden wanneer het zijn eigen standpunt bepaalt over de regelgeving en inbrengt in de Europese procedures. Het is daarom goed dat afspraken zijn gemaakt om provincies eerder en beter te betrekken bij EU-dossiers. Zo hebben provincies de mogelijkheid gekregen om direct mee te praten over de bepaling van het Nederlandse standpunt in de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC) en in andere overlegfora, zoals de Interbestuurlijke dossiertteams. Recent is - mede op door inzet van Flevoland - afgesproken dat bij prioritaire dossiers waarvoor de verantwoordelijkheid decentraal ligt, provincies bij de Nederlandse inbreng in het Europese Raadstraject de positie als 'mededepartement' kunnen vervullen.

## **1.2 Europese financiering**

In de Europese begrotingsperiode 2014-2020 is financiering beschikbaar die bij kan dragen aan het realiseren van de maatschappelijke opgaven van de provincie Flevoland. We leggen een focus op programma's waar de provincie zelf sturing kan geven aan selectie van projecten: Kansen voor West II, het Plattelandsontwikkeling Programma (POP) en de grensoverschrijdende programma's (Interreg). Ook willen we de waar mogelijk kansen benutten uit thematische fondsen zoals Horizon 2020 (kennis en innovatie), TEN-T (Europese transportcorridors), Life (natuur en milieu) en de Europese Investeringsbank.

Daarnaast zijn er financieringsmiddelen beschikbaar binnen het Plan Juncker: het investeringsfonds (EFSI) van de Europese Commissie en de Europese Investeringsbank dat tot een totale investeringsimpuls van €315 mld moet leiden. Doelstellingen zijn het aanjagen van de concurrentiekracht van Europa en het creëren van banen. Flevoland onderzoekt op welke wijze ze de kansen van het EFSI Fonds kan benutten voor bijvoorbeeld de digitale ontsluiting van het platteland of het energieneutraal worden.

### **Mogelijkheden samen met partners binnen de provincie te verzilveren**

Binnen de programma's waar de provincie een rol heeft in de besluitvorming over de toekenning van subsidies en via aanvragen waar de provincie direct is betrokken binnen andere programma's verwachten we dat de komende periode € 51,9 miljoen zal landen in projecten gekoppeld aan provinciale doelen (zie tabel hieronder en bijlage 2 voor uitwerking). Als we op het gebied van Interreg en Horizon2020 net zo succesvol blijven in Flevoland als in de Europese begrotingsperiode 2007-2013, kunnen bedrijven en kennisinstellingen daarnaast Europese middelen verwerven uit deze programma's.

Europese subsidieprogramma's periode 2014-2020		(bedragen x € 1 mln)
Kansen voor Flevoland II (EFRO) EU: 15,2		15,2
Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)		27,2
Interreg en overige programma's		9,5
<b>Totaal</b>		<b>51,9</b>

De komende periode willen we de lobby-inzet bepalen voor Europese financieringsmogelijkheden 2021-2025. Deze discussie zal in Brussel beginnen vanaf 2016 in o.a. de Commissie voor Territoriale Cohesie (COTER) van het Europees Comité van de Regio's, waarvan gedeputeerde Rijsberman lid is. De inzet is een vervolg 'Kansen voor Flevoland III'-programma 2021-2025. Onze inzet is samen met de drie provinciale 'Kansen voor West II' partners in te brengen in de discussie over de toekomst van het Europees cohesiebeleid.

### Flevolandse werkwijze Europese subsidies

Het College vindt het belangrijk dat we de Europese kansen optimaal benutten. Voor de structuurfondsen doen we dit als vanouds goed, op thematische fondsen kan het beter. Ambities formuleren is één, dit via concrete projecten omzetten in resultaten voor Flevoland is twee. Om dit te bereiken dienen wij te zorgen voor een goede samenwerking in huis, maar ook voor een goede communicatie met Flevolandse bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. De beleidsafdelingen in samenwerking met het Team Europa van de afdeling Bestuurs- en Directieondersteuning spelen hierbij een belangrijke rol.

Een belangrijk aandachtspunt is dat enkele thematische Europese subsidieprogramma's en -regelingen gedurende het gehele jaar open staan voor indiening, maar dat de overgrote meerderheid van deze programma's en regelingen werkt met specifieke, tijdgebonden calls.

Er wordt door beleidsafdelingen bijgehouden en gecommuniceerd wanneer relevante openstellingen zijn op prioritaire Flevolandse thema's. Er wordt door Team Europa gekeken welke formele en informele contactmomenten nodig zijn met de subsidieverstrekker tijdens de aanvraagprocedure en de voortgang wordt begeleid. Daarnaast wordt door de beleidsafdelingen bekeken welke projecten extra steun van de provincie (zowel cofinanciering als steun bij aanvragen van Europese subsidie) krijgen, omdat deze de provinciale doelen nastreven. Qua sturing wordt vanuit Team Europa gewerkt met een inventarisatie van potentiële projecten in de vorm van een 'pijplijn'. Zo houden we zicht op de projecten uit de regio die Europese kansen kunnen benutten.

### 1.3 Netwerken

Deelname aan Europese netwerken is een belangrijk instrument. Om voldoende slagkracht in de lobby in Brussel te behouden is samenwerking met andere Europese regio's cruciaal. Dan gaat het naast een lobby met een korte termijn strategie (iets voor elkaar te krijgen) om het oog hebben voor de lange termijn: het op orde hebben van onze netwerken ('be good and tell it'). Daarbij anticiperen we op strategische dossiers waarop in een later stadium geogost kan worden. Allereerst door het bestuur in positie te brengen en de zichtbaarheid van het bestuur in Brussel te vergroten. Ten tweede door 'op inhoud' in advisering te focussen op basis van een samenhangende, strategische en geprioriteerde agenda. Ten

derde door een stijl van positionering, die zich kenmerkt als “zelfbewust, bijdragend, verbindend en ontwikkelend”.

Netwerken zijn ook een instrument voor het verwerven van Europese middelen. In toenemende mate moet met partners uit Europa een consortium worden gevormd. Steeds meer provinciale opgaven kennen een grensoverschrijdende dimensie. Leren van andere regio's in Europa voorkomt dat we het wiel onnodig opnieuw uitvinden. Het aanbieden van onze kennis zorgt voor het profileren van onze provincie en het positioneren van onze bedrijven en kennisinstellingen in Europa.

*Netwerken waarin de provincie momenteel het meest actief is, samen met strategische partners*

	Frack Free Regions	PURPLE	AIR	VANGUARD	ERRIN	ERIAFF
Cantabria	✓					
Hessen	✓				✓	
Greater London			✓			
West-Midlands		✓				
Rhône-Alpes	✓	✓		✓	✓	✓
Île-de-France		✓			✓	
Catalunya	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Vlaanderen		✓	✓	✓	✓	
Lombardia			✓	✓	✓	✓
Nordrhein-Westfalen			✓	✓		

Maatwerk is hierbij van belang, waarbij het beoogde resultaat bepalend is voor de keuze van het netwerk. Gaat het om versterking van lobbyactiviteiten bij beleidsbeïnvloeding, om het benutten van financieringsmogelijkheden, het vinden van juiste samenwerkingspartners of om het uitwisselen van kennis en ervaring? Afhankelijk van deze vraag zal de keuze voor een netwerk worden gemaakt.

Gerealiseerd moet worden dat het samenwerken in Europese netwerken de nodige inzet vergt. Om die reden werken we in tal van netwerken samen met andere provincies (vooral in Randstadverband en interprovinciaal in het Huis van de Nederlandse Provincies) om zo de ‘lasten’ te delen. Zo is in Randstadverband is afgesproken dat de vier Europa gedeputeerden “elkaar in Brussel om een boodschap kunnen sturen”. Hiervoor zijn is een taakverdeling afgesproken van de dossiers in de Randstadstrategie 2016-2020. Om er voor te zorgen dat de netwerken het beoogde resultaat leveren is een goede verbinding met partners in de regio van belang. Zo kunnen wij hen verbinden met ‘besluitvormers’ in Brussel en bij Europese subsidieprogramma’s en met partners uit strategische Europese regio’s.

## 2. Prioritaire thema's

De Europastrategie vloeit voort uit het Coalitieakkoord. Hierin komt naar voren dat Flevoland zich de komende jaren zal onderscheiden als **innovatief en ondernemend**. Deze twee kernbegrippen zijn in op basis van het akkoord in de Europastrategie vertaald naar drie algemene doelstellingen:

- Duurzame ruimtelijke gebiedsontwikkeling;
- Doorontwikkeling naar een innovatieve en circulaire Flevolandse economie;
- Nationale koploper hernieuwbare energie zijn en energieneutraal in 2030;

Mogelijk missen er onderwerpen die voor de provincie belangrijk zijn, maar toch niet zijn opgenomen vanwege te weinig Europese relevantie. De Flevolandse inzet in Europa is gebaseerd op het vastgestelde provinciale beleid. Belangrijk om hierbij op te merken is dat de provincie Flevoland in Europa de samenwerking wil aangaan met strategische partners binnen en buiten de provincie.

### 2.1 In lijn met het coalitieakkoord

De hierboven genoemde doelstellingen uit het coalitieakkoord kunnen deels worden nagestreefd via Europa. In dit document zijn drie prioritaire thema's geïdentificeerd waarop Flevolandse inzet in Europa bijdraagt aan de opgaven uit het coalitieakkoord. Daarnaast betreft het thema's waarop Flevoland een voortrekkersrol kan vervullen in Europa. Hieronder worden deze drie thema's kort geïntroduceerd.

#### Duurzame ruimtelijke gebiedsontwikkeling

Een thema waar veel onderwerpen bijeenkomen, is het in praktijk brengen van de ruimtelijke ambities in de gebiedsontwikkeling van Flevoland met goede inpassing in de leefomgeving en met oog voor gezondheid en milieuaspecten. In de context van de Europese Unie vertaalt deze doelstelling zich vooral naar het benutten van financieringskansen uit thematische programma's. Het gaat dan met name om kansrijke Flevolandse projecten zoals de investering in de Flevolandse bodem- en waterkwaliteit, duurzame verstedelijking, de ontwikkeling van een duurzaam Amsterdam-Lelystad Airport, de overslaghaven "Flevokust", de maritieme servicehaven en de mondiale showcase voor tuinbouwinnovaties, de Floriade en het project Marker Wadden. Voor gebiedsontwikkeling zijn de nieuwe Europese regels voor nationale emissie plafonds voor luchtverontreiniging relevant. De Europese besluitvorming over deze regels wordt nauwgezet gevolgd. Voor ontwikkeling van nieuwe natuur zijn vooral de Europese wetgevingskaders voor Natura 2000 relevant. Omdat deze kaders in 2016 aan een fitness-check worden onderworpen zullen de ontwikkelingen nauwgezet worden gemonitord en waar nodig belobbyed.

“

*Als we denken aan Flevoland in 2025 zien we een regio die zich onderscheidt door zijn innovatiekracht en ondernemerszin op alle terreinen: binnen de toplandbouw en –visserij, de composieten en de zorg, in logistiek, mobiliteit en in de vergroening van de economie*

#### Doorontwikkeling naar een innovatieve en circulaire Flevolandse economie

Flevoland wil succesvol doorontwikkelen naar een innovatieve en circulaire economie. De Energie Unie en de Circulaire economie zijn tophema's in Europa en staan hoog op de agenda. Deze agenda's willen we samen met de andere provincies beïnvloeden vanuit onze kracht en uitvoeringservaring. Voor innovatie zijn in het programma Kansen voor Flevoland II kansen, die we willen benutten.

#### Nationale koploper hernieuwbare energie zijn en energieneutraal in 2030

Flevoland draagt in Nederlandse context buitenproportioneel bij aan het behalen van Europese doelen voor hernieuwbare energie. We zullen onze prestaties communiceren in Brussel, zodat die niet



ongemerkt blijven. Zo beogen we ook in Europa bij te dragen aan het wenselijk beeld van Flevoland als een “groene, gezonde, voedsel- en energieproducerende regio” zoals verwoord in het Coalitieakkoord. Nieuwe EU afspraken met vervolgdooelen en wetgeving voor (hernieuwbare) energie, monitoren we samen met de andere Nederlandse provincies.

## 2.2 Aansluiting op de Europese agenda

De doelstellingen zoals vastgesteld in het coalitieakkoord en dus ook de inzet van Flevoland in Europa sluiten goed aan bij de ontwikkelingen binnen de Europese Unie. Zowel de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Europese Raad hebben ambitieuze doelstellingen geformuleerd om de Europese Unie als geheel beter te positioneren en te ontwikkelen. Zo heeft de Europese Commissie in haar “Commission Work Programme 2016 - No time for business as usual-” nader aangegeven waarop de Commissie zich in 2016 specifiek wil richten.

De Europese Raad heeft in haar strategische agenda vijf overkoepelende doelstellingen benoemd:

1. een Unie van banen, groei en concurrentievermogen;
2. een Unie die alle burgers activeert en beschermt;
3. naar een Energie Unie met een toekomstgericht klimaatbeleid;
4. een Unie van vrijheid, veiligheid en recht en
5. de Unie als sterke mondiale speler.

Vooraf de keuze voor een innovatieve Unie gericht op groei en banen sluit goed aan op de provinciale ambities zoals verwoord in het coalitieakkoord ‘Flevoland: innovatief en ondernemend’ is daarbij een leidend uitgangspunt en moet de sleutel vormen voor duurzame en inclusieve groei, verbetering en vernieuwing en het antwoord op de druk ten gevolge van globalisering. Alleen door zichzelf te vernieuwen en verbeteren kan de Unie de concurrentie aan met andere economische blokken.

De onderwerpen “innovatie” en “energietransitie” sluiten nauw aan op de doelstellingen van de Europese Commissie. Deze uiteten zich in Horizon 2020, een programma waarin €80 miljard door de Europese Commissie beschikbaar is gesteld om innovatie en onderzoek te stimuleren. Duurzaam investeren in de toekomst staat hoog op de Europese agenda, en het stimuleren van slimme, duurzame en inclusieve groei is daarbij essentieel.

Het acteren in EU-verband zorgt voor mogelijkheden en een bredere scope om innovatieve doelstellingen te realiseren. Door samenwerking met regionale partners kunnen kennis en *best practices* uitgewisseld worden. Daarnaast kan gemeenschappelijk gewerkt worden aan het aanvragen van subsidies. Onze lidmaatschappen van ERIAFF en ERRIN bieden een platform om partners te vinden via voor gezamenlijke aanvragen. Tot slot zijn ontwikkelingen in de Europese Unie van belang voor de uitvoering van het provinciale beleid: omdat Europees beleid effect heeft op provinciaal beleid en omdat we vanuit het reguliere beleid Europees beleid willen beïnvloeden.

### 3. Duurzame ruimtelijke gebiedsontwikkeling

Het jonge Flevoland is nog volop in ontwikkeling. De komende periode zullen er ambitieuze projecten gerealiseerd worden. Vele daarvan hebben een relatie met Europese maatschappelijke uitdagingen.

Het is daarom van belang om deze gebiedsontwikkelingsprojecten goed in Europa te positioneren. We willen Europa meenemen en enthousiast maken voor ons verhaal en deelgenoot maken in de ontwikkeling van dit unieke gebied.

Door aan te haken bij Europese uitdagingen kunnen Europese financieringskansen beter worden benut.

*Onze gebiedsprogramma's zetten we met volle energie en inzet voort en we blijven alert op nieuwe kansen om onze stip op de horizon dichterbij te brengen. Samen met onze gebiedspartners.*

#### 3.1 Flevoland beschikt over een multimodale overslaghaven, luchthaven en maritieme servicehaven

##### Havenontwikkeling

Wij zullen ons inspannen om voor de grote infrastructurele projecten actief in te zetten op Europese financiering door een relatie te leggen met Europese beleidsprioriteiten en maatschappelijke uitdagingen. De provincie ontwikkelt een buitendijkse multimodale haven met containerterminal. Voor de ontwikkeling van de multimodale haven is een Interreg Nederland-Deutschland aanvraag in voorbereiding "Euregio goederencorridor". Dit project zal de logistieke goederenstromen in kaart brengen en een meerwaarde creëren voor de projecten in havenontwikkeling van de provincie. De projectresultaten kunnen in een latere fase weer worden benut voor een betere definiëring van de Europese dimensie van een TEN-T aanvraag voor Flevokust. Voor beide projecten zijn enthousiaste (buitenlandse) partners gevonden.

##### Luchthavenontwikkeling

De door groei van Amsterdam Lelystad Airport tot tweede luchthaven van Nederland is een belangrijke katalysator voor de economie van de regio. Flevoland wil een goede inpassing in de leefomgeving met oog voor gezondheid en milieuaspecten. Voor de verduurzaming van de luchthaven Amsterdam- Lelystad Airport is eveneens een Interreg aanvraag in voorbereiding. Onder Interreg V-B Noord West Europa zal een aanvraag "Energise Your Parking" worden ingediend. Het doel van EnergiseYour Parking (EYP) is om een grootschalige ontwikkeling van parkeerplaatsen als lokale energiecentrale in de regio Noord West Europa te initiëren.

#### 3.2 Toekomstbestendig Markermeer/IJmeer en nieuwe natuur

##### Nieuwe natuur

In het Coalitieakkoord zijn strategische doelen geformuleerd voor de aanleg van een nieuw natuurgebied "Markerwadden" binnen de Metropool Amsterdam en de aanleg van andere nieuwe natuur in Flevoland.

Daarmee draagt Flevoland bij aan het behoud van de biodiversiteit in Europa, die de laatste jaren een eerder neerwaartse lijn vertoont. Onze aanpak staat niet alleen ten dienste van het voldoen aan wetgevende verplichtingen in het kader van de EU Vogel- en Habitat richtlijn, maar is ook "innovatief" en "ondernemend" te noemen in Europese context. De Flevolandse natuuraanpak sluit aan bij de EU ambitie "Working with Nature", waarbij natuur en economie elkaar niet uitsluiten, maar elkaar juist versterken. Om ons model bekender te maken willen we daarom een Markerwadden briefing in Brussel gaan organiseren. Doel van de briefing is om Europese beslissers te overtuigen van de meerwaarde om mee te investeren in natuur in een metropolitane regio.

Omdat voor ontwikkeling van natuur Europese wetgevingskaders voor Natura 2000 relevant zijn, zullen we deze goed volgen. Deze kaders worden in 2016 aan een fitness-check onderworpen. Waar nodig lobbyen we samen met de andere provincies in het Huis van de Nederlandse Provincies. Mede door de actieve inzet van Flevoland hebben de gezamenlijke provincies vanaf 2016 de erkende status van “mede-departement” gekregen bij nationale EU besluitvorming op het dossier Natuur/Biodiversiteit. In de belangenbehartiging zullen provincies deze rol de komende jaren gaan invullen om zo meer grip te krijgen op Europese natuurbeleidsbepaling.

### **Verstedelijkingsopgaven**

Voor de verstedelijking in Flevoland willen we een drievoudige ambitie waarmaken voor bereikbaarheid en natuur en recreatie in de Noordvleugel van de Randstad waar we binnen het Rijks-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer (RRAAM) aan werken. In Brussel neemt de aandacht voor de positie van metropolitane regio's toe. Probleem is dat het huidige Europese beleid voor steden versnipperd is en acties gericht op 'slimme stedelijke regio's' en de 'slimme specialisatie strategie' (S3) gericht op het versterken van sterke Europese clusters niet altijd goed op elkaar aansluiten. De Urban Agenda beoogt door een integrale en cross sectorale aanpak een efficiënte en effectieve afstemming van Europees beleid voor de stad. Een kans om deze 'urban agenda' richting te geven vormt het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie in 2016. De vraag die op dit moment in Nederland en Europa speelt is wat een Europese Urban Agenda zou moeten inhouden om te komen tot de ontwikkeling van meerkernige stedelijke gebieden. Flevoland is bestuurlijk dossierhouder voor de provincies voor de Urban Agenda, wat kansen biedt om RRAAM en Almere 2.0 goed in de discussies te profileren.

### **3.3 Floriade Werkt!**

In het Coalitieakkoord is de strategische visie geformuleerd dat Flevoland in 2025 beschikt over een sterke tuinbouwsector. Daarvoor willen we kansen voor innovatie benutten binnen en rond de tuinbouwsector op weg naar een efficiëntere voedselvoorziening. In 2022 is de wereldtuinbouwtentoonstelling de “Floriade” in Almere. Met de Floriade, meer in het bijzonder het programma Floriade Werkt heeft Flevoland een krachtig toonbeeld van innovatieve, duurzame voedselvoorziening. Deze voorbeeldfunctie kan worden benut om Europees beleid en fondsen te beïnvloeden voor de volgende programma periode na 2020. Flevoland kan de Floriade inzetten als 'proeftuin' voor een innovatieve, duurzame Agrofood regio. Een 'proeftuin' is te beschouwen als een vorm van onderzoek ('living lab') gericht op:

- kennisverdieping van maatschappelijke opgaven
- versnelling van totstandkoming van innovaties en projecten
- initiëren en beïnvloeden van regelgeving

De Regio Randstad is bij uitstek geschikt om Flevoland als innovatieve Agrofood proeftuin te positioneren, samen met de netwerken PURPLE en ERIAFF. Daarnaast biedt het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) 2015-2020 kansen voor EU financiering. Dit programma is gericht op duurzame en innovatieve landbouw met gesloten kringlopen en korte (voedsel) ketens en betere milieu-, bodem-, water, natuur- en omgevingskwaliteit. De komende jaren zullen we de fondsen verbonden aan het POP inzetten in hieraan verbonden projecten. Daarnaast moet er nagedacht worden over het nieuwe programma na 2020. De discussies daarover zullen in Brussel starten vanaf volgend jaar. We willen daarom goed gepositioneerd worden binnen het Europese speelveld. Naast POP3 biedt Horizon2020 wellicht kansen voor Europese financiering van bijvoorbeeld “Nature based solutions”. Samen met de gemeente Almere wil de provincie bekijken of beide programma's met elkaar te verbinden zijn, zodat een aanvraag mogelijk is.

### **Duurzaam bodem en waterbeleid voor top landbouw**

Een gerelateerd thema in Coalitieakkoord is het bodem en waterbeleid. Een vruchtbare bodem en schoon water zijn van belang voor de maatschappelijke (Europese) opgave van voedselvoorziening. Dit aspect zullen we daarom samen met onze randstadpartners inbrengen in de discussie over het EU Landbouwbeleid 2021-2027 en POP 4.

### **3.4 Strategische partners**

Voor de gebiedsontwikkelpjecten zijn onze Interreg partnerregio's natuurlijke bondgenoten om het verhaal in Brussel verder te brengen. Voor de unieke natuurontwikkeling Markerwadden zullen we zelf actief op zoek gaan naar partners in Europa, naast de reeds geïnteresseerde Spaanse regio Cantabrië. De Intergroup Biodiversiteit van het Europees Parlement - als gezaghebbende mede-wetgever - zullen we op de hoogte houden van de Flevolandse natuurontwikkelingen. Bij de inzet voor het Floriade-thema is samenwerking binnen de Randstad van belang. De regio Randstad zal de komende jaren zowel actief lobbyen voor Agrofood als voor het stimuleren van het delen van innovatieve praktijken. Een Europees netwerk dat bijdraagt aan de realisatie van een moderne, duurzame en innovatieve land- en tuinbouw is ERIAFF. Binnen ERIAFF kan Flevoland zich profileren en ontwikkelen als de Europese land- en tuinbouwprovincie. Daartoe worden kennis, ervaringen en knelpunten uitgewisseld tussen Europese regio's. Dit netwerk kan -samen met PURPLE en Vanguard - worden aangewend om contact te onderhouden met de Europese Commissie en Europees beleid te beïnvloeden.

## 1. Duurzame ruimtelijke gebiedsontwikkeling

Wat willen we bereiken? / Stip aan de horizon	Hoe willen we dit bereiken?			2016
	Beïnvloeding	Subsidie / Nieuw Geld	Netwerken / Nieuwe Vrienden	
<p><b>1. Flevoland beschikt over een multimodale overslaghaven, luchthaven en maritieme servicehaven</b></p> <p>Operationeel doel: Bevorderen van Europese relevantie in ontwikkelingsprojecten om ons beter te positioneren voor Europese middelen.</p>	Positioneren van deze gebiedsontwikkelings-projecten in Europa vanuit de Europese maatschappelijke uitdagingen van milieu en klimaat, Europese bereikbaarheid en voedselzekerheid.	<p><b>Haven:</b> Voorbereiding van een Interreg Nederland-Deutschland aanvraag voor het project Euregio goederencorridor. Dit project zal de logistieke goederenstromen in kaart brengen en een meerwaarde creëren voor de projecten in havenontwikkeling van de provincie. De projectresultaten kunnen worden benut voor een TEN-T aanvraag voor Flevokust.</p> <p><b>Luchthaven:</b> Interreg V-B Noord West Europa aanvraag "Energise Your Parking" voor Amsterdam- Lelystad Airport. Het doel van Energise Your Parking (EYP) is om een grootschalige ontwikkeling van parkeerplaatsen als lokale energiecentrale in het NWE gebied te initiëren.</p>	<p><b>Haven:</b> de deelnemende partners in het Interreg project Nederland-Deutschland "Euregio goederencorridor".</p> <p><b>Luchthaven:</b> Schiphol, OMALA, Bath en NES Council, haven Oostende, TU delft, SITA/Suez, Cenex, luchthaven Oostende/Brugge.</p>	Uitsluitel over aanvragen LIFE en Interreg; looptijd project 2016, 2017 en 2018.
<p><b>2. Toekomstbestendig Markermeer/IJmeer en nieuwe natuur</b></p> <p>Strategisch doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Aanleg van Markerwadden en nieuwe natuur.</li> <li>- Waarmaken van de drievoudige ambitie voor verstedelijking, bereikbaarheid en natuur en recreatie in de Noordvleugel van de Randstad waar we binnen het Rijks-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer (RRAAM) aan werken.</li> </ul>	Positionering met oog op EU financiering.	<p>LIFE aanvraag voor Markerwadden.</p> <p>HIGHQUALITYFOODCHAIN4EUROPE (dit conceptproject ondersteunt twee gebiedsprogramma's: nieuwe natuur en Floriade Werkt! en tevens het beleid van de provincie) aan.</p>	<p><b>Markerwadden:</b> Een regio met interesse in het project is Cantabrië vanwege vergelijkbare problematiek in Baai van Santander. In Brussel nader verkennen welke Europese regio's interesse hebben in Markerwadden project;</p> <p>Betrokken samenwerkingspartners in dit Interregproject HIGHQUALITYFOODCHAIN4EUROP zijn natuurlijke partners om nieuwe natuur en Floriade Werkt in de markt te zetten in Brussel.</p>	<p>1<sup>o</sup> kwartaal 2016: Positioneringsevenement in Brussel voor Markerwadden met - Briefing over Markerwadden aan Europarlementariërs Biodiversity Intergroup. - uitnodiging rapporteur Europees Parlement voor bezoek Markerwadden.</p>
	Positionering RRAAM in kader van de in ontwikkeling zijnde Urban Agenda.	EFRO, Kansen voor West programma	Gedeputeerde Rijsberman is dossierhouder Urban Agenda in Regio randstad en Huis van de Nederlandse Provincies verband. In Regio Randstad verband biedt het PURPLE netwerk kansen om met de Urban Agenda aan de slag te gaan.	<p>Maart: debat over urban agenda in Comité van de Regio's met inbreng gedeputeerde in advies.</p> <p>Mei 2016: Ministersbijeenkomst Amsterdam Urban Agenda en met deelname gedeputeerde.</p> <p>Ontwikkeling IPO standpunt over de Urban Agenda voor Pact van Amsterdam en als basis PURPLE standpunt.</p> <p>Juni 2016: PURPLE executive board in Nederland in kader NL EU voorzitterschap.</p>

	Voor de lobby voor REFIT van de EU-natuur regelgeving. Is in IPO/HNP-verband is een inzet geformuleerd.	-	Huis Nederlandse Provincies.	Beïnvloeding van Europese conclusies voor REFIT Natura 2000 wetgeving. Gebruik maken van toegezegde status "mede-departement" bij Europese voorbereiding nationaal Nederlands standpunt.
<p><b>3. Floriade Werkt!</b></p> <p>Strategisch doel: Flevoland beschikt over een sterke tuinbouwsector. We benutten kansen voor innovatie binnen en rond de tuinbouwsector op weg naar een efficiëntere voedselvoorziening.</p> <p>Een mondiaal toonbeeld worden van innovatieve, duurzame voedselvoorziening en vanuit een voorbeeldfunctie beleid beïnvloedt.</p> <p>Operationeel doel: Flevoland inzetten als 'proeftuin' voor een innovatieve, duurzame agrofood regio. Een 'proeftuin' is te beschouwen als een vorm van onderzoek ('living lab') die is gericht op:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- kennisverdieping van maatschappelijke opgaven</li> <li>- versnelling van totstandkoming van innovaties en projecten</li> <li>- initiëren en beïnvloeden van regelgeving.</li> </ul> <p>Voor een betere positionering van de toplandbouw in Brussel samen met partners van de provincie onze inzet bepalen. Hierbij moet specifieke aandacht gegeneerd worden voor de positie van de toplandbouw.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Landbouwbeleid (GLB)</li> <li>- Samen met partners inspelen op nieuwe maatschappelijke uitdagingen, zoals de achteruitgang van de bodemvruchtbaarheid. Daarnaast inspelen op uitdagingen vanwege voedselkwaliteit, biodiversiteit en dierenwelzijn.</li> </ul>	<p>Beïnvloeding van Gemeenschappelijk Europees Landbouwbeleid en daaruit voortvloeiend Plattelands Ontwikkel Programma 4 voor 2021-2027.</p> <p>Resultaten van de Floriade als 'proeftuin'-project in Brussel tonen.</p> <p>Wegnemen EU belemmeringen in regelgeving landbouw (o.a. vereenvoudiging POP fondsen, biologische landbouw, pesticiden, antibioticagebruik).</p>	<p>Mogelijk via Europese Structuur- en Investeringsfondsen (EFRO, Interreg, POP/EIP). Innovatie gewasbeschermingsmiddelen (Horizon 2020).</p> <p>Najaar 2016-begin 2017 start in Brussel de discussie over de vormgeving van de landbouw en plattelandsprogramma's 2021-2027. Discussie in Comité van de Regio's in de commissie Natuurlijke Hulpbronnen (gedeputeerde Loggen lid, in P4 verband is afgesproken dat hij Flevolandse input kan meenemen).</p> <p>Interreg conceptaanvraag voor "Food2020".</p> <p>Interreg aanvraag voor HighQualityFoodChain4Europe ondersteunt twee gebiedsprogramma's: Nieuwe Natuur en Floriade Werkt! HighQualityFoodChain4Europe staat voor innovatieve, duurzame voedselsystemen, nature based. Output: beter Flevolands beleid.</p>	<p>In regio Randstad verband past dit in het thema "innovatie" en thema "Agrofood". Het ERIAFF, PURPLE en Vanguard netwerk kan in EU verband worden ingezet. In HNP verband zal lobby worden gevoerd voor POP 4. Hiervoor kan het Comité van de regio's (commissie Natuurlijke Hulpbronnen) worden ingezet.</p> <p>Betrokken samenwerkingspartners in Food2020 Interregproject.</p> <p>Betrokken samenwerkingspartners in HighQualityFoodChain4Europe project.</p>	<p>Flevolands standpunt over Toekomst GLB opstarten.</p> <p>Juni: Flevolandse deelname aan Tuinbouw conferentie ERIAFF tijdens NL EU voorzitterschap (netwerken opbouwen voor Floriade).</p> <p>Organisatie van een HNP seminar over GLB (eerste halfjaar).</p>

## 4. Doorontwikkeling naar een innovatieve en circulaire Flevolandse economie

Het Coalitieakkoord stelt dat de versterking van de Flevolandse economie een belangrijke drijfveer achter onze activiteiten is. We richten ons op de doorontwikkeling naar een innovatieve, circulaire Flevolandse economie. Europese fondsen en financieringsregelingen kunnen daarbij een impuls geven. We onderzoeken de mogelijkheid om het European Fund for Strategic Investments (EFSI) te benutten en maken maximaal gebruik van Europese programma's. Daarnaast zetten we ons in voor Europese vervolgp programma's in 2021-2027. Flevoland is met Noord-Brabant bestuurlijk trekker van deze lobby in Brussel voor alle Nederlandse provincies.

*Mogelijkheden van Europese programma's als EFRO zullen we maximaal benutten voor het Midden- en Klein Bedrijf.*

Om op termijn nog in aanmerking te kunnen komen voor fondsen is regelmatige deelname aan Europese netwerken van belang. In Brussel zijn daarvoor tal van fora en jaarlijkse evenementen waaraan kan worden deelgenomen. Bij Flevolandse deelname aan Europese evenementen zijn we er op bedacht dat dit bijdraagt aan het gewenste beeld van Flevoland als "groene, gezonde, voedsel- en energieproducerende regio".

### 4.1 Economisch Programma - Ondernemerschap en Groei

Het nieuwe Economisch Programma richt zich op het bevorderen van ondernemerschap en groei van het MKB. Daarbij maken we op voorhand geen keuze voor bepaalde sectoren. We zetten de kwaliteit van het businessplan en de behoefte van de ondernemer centraal. Er zijn verschillende strategieën voor groei. Het betreden van nieuwe markten (al dan niet internationaal), innovatie en een combinatie van die twee zijn de groeistrategieën die de provincie wil bevorderen. Hiervoor zijn financiële kansen uit het Europees Fonds voor de Regionale ontwikkeling (EFRO) 2014-2020. Flevoland zal deze kansen maximaal benutten en tegelijkertijd een actieve lobby gaan voeren voor Europese fondsen voor de vervolgperiode 2021-2027. Er zal de komende periode daarom in eigen huis al moeten worden nagedacht over het nieuwe EFRO programma na 2020.

### 4.2 Grondstoffentransitie

De circulaire economie (hergebruik van grondstoffen) en biobased economie (biomassa als grondstof) zien we als een grote kans voor Flevoland, in het bijzonder voor de agrarische productieketen. De innovatieve toplandbouw kan veel andere innovatie en bedrijvigheid aantrekken. We stimuleren kansrijke ketenontwikkelingen. De productie van duurzame energie zien we als een van Flevolands unieke economische troeven om energie-intensieve bedrijven naar Flevoland te halen. Zeker als die worden aangesloten op een windpark, is er veel (milieu) winst te halen.

In Europa staan de Energie Unie en de circulaire economie hoog op de agenda. Daarom kan er in Europees verband juist op het gebied van circulaire en bio-economie de komende jaren veel gedaan worden om Flevolandse innovaties goed voor het voetlicht te brengen in Europa. Voor de grondstoffenovergang werd al voor de komende twee jaar meer dan 650 miljoen euro beschikbaar gemaakt uit Horizon 2020 (het EU-financieringsprogramma voor onderzoek en innovatie). Dit bedrag is in december 2015 verhoogd met 24 miljard euro uit Horizon voor "debt en equity financing" van 2016 tot 2020. Verder komt Europa met nieuwe afvalreductiemaatregelen en doelstellingen voor Ecodesign, afvalgebaseerde meststoffen

en maatregelen voor het hergebruik van water. Samen met de Randstadprovincies zullen we zowel de financierings- als wetgevingsregelingen volgen en waar nodig beïnvloeden.

### 4.3 Strategische partners

De Europese cohesiefondsen zijn voor alle provincies een belangrijk instrument en er zal dan samen met andere provincies in HNP- en Randstad verband worden opgetrokken in de lobby voor behoud van deze fondsen. Flevoland is in persoon van gedeputeerde Rijsberman bestuurlijk trekker van deze lobby samen met gedeputeerde Pauli (Noord-Brabant). Circulaire economie is eveneens voor alle provincies een belangrijk thema. Er is dus zowel in Randstad-verband als in HNP-verband samenwerking op dit gebied. Doel hiervan is het laten zien van goede voorbeelden en het gezamenlijk optrekken om de nationale en Europese energie doelstellingen te halen. Voor visserijfondsen zijn naast de gemeente Urk het platform van visserijgemeenten, de kustprovincies en het CPMR netwerk relevant.

In Nederland komt het Werkplan Economie 2015-2020 van de regio Zwolle goed overeen met onze ambitie om van Flevoland een regio te maken die zich onderscheidt door innovatiekracht en ondernemingszin, op alle terreinen, de toplandbouw, de composieten en de zorg, logistiek en mobiliteit en in de vergroening van de economie. Mogelijk kan ook in Brussel worden samengewerkt op dit vlak.



## 2. Doorontwikkeling naar een innovatieve en circulaire Flevolandse economie

Wat willen we bereiken? / Stip aan de horizon	Hoe willen we dit bereiken?			2016
	Beïnvloeding	Subsidie/ Nieuw Geld	Netwerken / Nieuwe Vrienden	
<p>1. <i>Flevoland staat internationaal bekend om haar innovatieve en duurzame economie (circulaire) economie</i></p> <p>- We zetten EU middelen in en we blijven alert op EU-budgetten voor de Flevolandse economie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- EFRO 2021-2017</li> <li>- EFLPO 2021-2027</li> <li>- Visserijfondsen 2021-2027.</li> <li>- Thematische EU fondsen.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Benutten EFRO, Kansen voor Flevoland II fonds voor MKB.</li> <li>- Financieel instrumentarium benutten Horizon 2020, EFSI/Plan Juncker.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- EFRO: belegd bij gedeputeerden Rijsberman en Pauli.</li> <li>- EFLPO: belegd bij gedeputeerde Loggen.</li> <li>- Voor de Visserijfondsen kan worden opgetrokken met de gemeente Urk, provincie Zeeland en het Platform Visserijgemeenten. In EU verband kan worden opgetrokken met de NAT commissie van het Comité van de Regio's en/of het Europees netwerk Conference of Maritieme and Perifere Regio's (via provincies Noord- en Zuid-Holland).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Standpuntbepaling Flevoland over EFRO en EFLPO 2021-2027.</li> <li>-Ontwikkeling uitgangspunten voor IPO visie EU investeringsbeleid na 2020.</li> <li>Organisatie seminar daarover met deelname HNP dossierhouder Rijsberman.</li> <li>-Lobby voor toegankelijker maken programma's door Rijsberman (januari, maart conferenties)</li> <li>-We onderzoeken de mogelijkheden van het Plan Juncker /European Fund for Strategic Investments voor Flevoland.</li> <li>- Actieve lobby in Comité van de Regio's door gedeputeerde Rijsberman.</li> <li>- GS Deelname aan de Week for Regions and Cities in oktober.</li> </ul>
	Lobby voor een "Kansen voor Flevoland III 2021-2027".			

<p><b>2. Grondstoffent transitie</b></p> <p>Doel: de circulaire economie (hergebruik van grondstoffen) en biobased economie (biomassa als grondstof) - vooral voor de agrarische productieketen - benutten om andere innovaties en om (energie-intensieve) bedrijven aan te trekken naar Flevoland.</p> <p>Operationeel doel: een Europees kaderbeleid dat de sector stimuleert richting een duurzame productie.</p>	<p>Beïnvloeding Europese agenda circulaire en bio-economie voortzetten richting het Rijk, de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland in Brussel, de Europese Commissie en het Europees Parlement.</p>	<p>Inzet bekijken aan circulaire-economie gerelateerde innovatieprojecten en groei van bedrijven via EFRO en POP3;</p>	<p>- Regio Randstad. In Randstadverband is dossier Bioeconomy/Circular economy belegd bij gedeputeerde Van der Sande. Hij kan desgewenst Flevolandse standpunten inbrengen in het Comité van de Regio's.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Netwerken van ERIAFF en PURPLE (netwerken op het gebied van agrofood) en het Vanguard Initiative.</li> </ul>	<p>In HNP verband is lobby voorzien vanaf 2016 op dossier Circulaire economie.</p> <p>Vanguard Initiative organiseert een matchmaking event circulaire economie voor potentiële subsidie-aanvragers waaraan Flevoland deelneemt.</p> <p>Organisatie HNP seminar Circulaire economie.</p>
--	---	--	--	--

## 5. Nationale koploper hernieuwbare energie en energieneutraal zijn in 2030

“

Flevoland ziet sterke verbanden tussen economie, energie en milieu. We willen dan ook inzetten op een positieve wisselwerking tussen economie, ecologie en samenleving in Flevoland. Als nationaal koploper in hernieuwbare energie heeft Flevoland een uitstekende uitgangspositie om duurzaamheidsinvesteringen aan te trekken en bedrijven binnen te halen die zich richten op duurzame innovatie.

*Flevoland staat tot ver buiten Europa bekend als groene, voedsel- en energieproducerende regio.*

### 5.1 Hernieuwbare energie en energiebesparing

In Flevoland staat energie vrijwel gelijk aan duurzame energie. Flevoland ligt op koers voor de doelstelling om in 2020 voldoende hernieuwbare energie op te wekken en zo te voorzien in de energiebehoefte van Flevolandse ondernemers en bewoners, exclusief transport. Als stip op de horizon zien we energieneutraliteit inclusief vervoer in 2030 voor ons. Duurzame energie in Flevoland betreft vooral windenergie. Daarnaast willen geothermie en warmte-koude opslag actief stimuleren.

In de Europese Energie Unie zijn vier lijnen uitgezet met betrekking tot de uitvoering van de kaderstrategie voor energie en beleid betreffende klimaatadaptatie en -mitigatie:

- vorming van een volledig geïntegreerde Europese energiemarkt;
- het verbeteren van energie-efficiëntie als bijdrage aan de matiging van de energievraag;
- het koolstofarm maken van de economie;
- en onderzoek, innovatie en concurrentievermogen.

Binnen dit kader zijn er door de Europese Commissie harde eisen gesteld aan de lidstaten om duurzame energietransitie te verwezenlijken. Tijdens Conference of the Parties (COP21) in december 2015 zijn nieuwe afspraken gemaakt over een juridisch bindend protocol. De afspraken vormen het kader voor de in 2016 door de Europese Commissie in te dienen voorstellen voor wetgeving, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de in de Intended Nationally Determined Contribution (INDC) vastgelegde ambities.

De implementatie van Europese verplichtingen ligt vaak bij de regio's. Flevoland levert bijna een derde van de huidige totale Nederlandse verplichting om de Europese hernieuwbare energiedoelen te halen. Als regio dragen we daarmee aanzienlijk bij aan het bereiken van deze Europese opgave, terwijl Nederland als land in Europa slecht scoort op dit vlak. Onze prestaties mogen daarom ook de in komende periode actief worden gecommuniceerd in Brussel. Dit draagt bij aan het gewenste beeld dat Flevoland in 2025 tot ver buiten Europa bekend zal staan als "groene, gezonde, voedsel- en energieproducerende regio".

Flevoland zet - net als de andere provincies - daarnaast in op energiebesparing. Dit punt wordt samen met de andere provincies in Huis van de Nederlandse Provincies verband ingebracht als input voor de uitwerking van de EU Energie Unie.

### 5.2 Duurzaam gebruik bodem en ondergrond (inclusief schaliegas)

We hechten er groot belang aan dat het gebruik van de ondergrond duurzaam is. Omdat veel bodemprocessen onomkeerbaar zijn, rust op ons de verantwoordelijkheid om uiterst zorgvuldig met de bodem om te gaan. Omdat de veiligheid van de ondergrond en het grondwater niet zijn gewaarborgd, en vanwege de gezondheids- en milieurisico's, verlenen wij geen medewerking aan (proef-)boringen naar

schaliegas en aan de opslag van kernafval in de ondergrond. Bovendien draagt het niet bij aan de omschakeling naar hernieuwbare energie. Om deze reden zullen we de komende periode een lobbyplan maken en uitvoeren samen met het door Flevoland opgerichte netwerk Frack Free Regions. Doel is om tegenwicht te bieden aan de alom tegenwoordige gasindustrie in Brussel en in kader van de EU Better Regulation agenda aandacht te vragen voor het beter reguleren van de risico's verbonden aan het chemisch boren in de ondergrond. In verband met de duurzaamheid van de bodem monitoren we ook de toegestane emissies van ammoniak in het kader van de nieuwe Europese richtlijn voor Nationale Emissie Plafonds (NEC Directive). In het verband van het Huis Nederlandse Provincies pakken we dit luchtkwaliteitsdossier op.

### 3. Nationale koploper hernieuwbare energie en energieneutraal zijn in 2030

Wat willen we bereiken? / Stip aan de horizon	Hoe willen we dit bereiken?			2016
	Beïnvloeding	Subsidie/ Nieuw Geld	Netwerken / Nieuwe Vrienden	
<p><b>1. Hernieuwbare energie en energiebesparing</b></p> <p>Strategisch doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Als nationale (en Europese) koploper hernieuwbare energie duurzaamheidsinvesteringen aantrekken en bedrijven binnen halen die zich richten op duurzame innovatie.</li> <li>- We willen geothermie en warmte-koude opslag stimuleren.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Uit de EU Energie Unie 2030 zullen wetgevingsvoorstellen voor energie voortvloeiën met implementatie op nationaal en regionaal niveau.</li> <li>- Daarom is het belangrijk aan te sluiten bij de discussie over de invulling van de Energy Union en onze best practices in te brengen.</li> <li>- Profileren van Flevoland in Brussel als koploper "hernieuwbaar" en windenergie in het bijzonder.</li> </ul>	<p>Plan Juncker: kansen inventariseren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- EFSI en Energie worden in HNP verband opgepakt.</li> </ul>	<p>Organisatie HNP seminar Energie (eerste helft 2016).</p> <p>Scan maken van kansrijk projecten voor het Plan Juncker.</p>
<p><b>2. Duurzaam gebruik bodem en ondergrond</b></p> <p>Duurzaam gebruik van de bodem en ondergrond bevorderen. Daarom geen medewerking verlenen aan een schaliegas boring.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Het is van belang aan te haken bij discussies op EU-niveau over energie en onconventionele fossiele brandstoffen.</li> </ul>		<p>Schaliegas wordt in het Frack Free Regions Netwerk opgepakt en samen het netwerk Nederland Schaliegasvrij en Friends of the Earth.</p>	<p>Voorjaar: Flevoland maakt Communicatie- en lobbyplan voor Frack free Regions.</p> <p>We stellen de eenzijdige samenstelling van de Europese expertgroep schaliegas aan de kaak en proberen focus van de groep te verbreden.</p>

## Tot slot

Met deze notitie worden Flevolandse kaders gegeven voor onze inzet in Europa voor de komende jaren. We gaan samen met onze partners in Randstad en Huis van de Nederlandse Provincies invulling geven aan onze activiteiten. Indien een Flevolands dossier niet past in een van deze verbanden, dan pakken we het zelf op - binnen de grenzen van onze mogelijkheden -, al dan niet met bijbehorende Europese partners passend bij de opgave.

Provinciale Staten zullen intensiever worden betrokken bij onze Europese werkzaamheden. Over de voortgang worden Provinciale Staten geïnformeerd via:

- een voortgangsrapportage en een vooruitblik (elk kwartaal in commissie Bestuur en Samenleving)
- Intranet nieuwsflashes
- Artikelen in de Nieuwsbrief Europese Ster.

Daarnaast zal vanuit de beleidssectoren over relevante Europese ontwikkelingen gerapporteerd worden. De commissie Bestuur van Provinciale Staten zal hierbij nauw worden betrokken en tevens een belangrijke schakel vormen met de Europa werkgroepen van de andere Randstadprovincies.

## Bijlage 1. Wet- en regelgeving EU van invloed op provinciaal beleid

Wet, verordening of mededeling	Beleidsveld
KaderRichtlijn Water ( <i>Framework for Community action in the field of water policy (2000/60/EC)</i> )	Oppervlaktewater, Grondwater, Drinkwater
Grondwaterrichtlijn ( <i>on the protection of groundwater against pollution and deterioration (2006/118/EC)</i> )	Oppervlaktewater, Grondwater, Drinkwater
Drinkwaterrichtlijn ( <i>Kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (98/83/EG)</i> )	Oppervlaktewater, Grondwater, Drinkwater
Zwemwaterrichtlijn ( <i>Beheer van de zwemwaterkwaliteit (2006/7/EG)</i> )	Oppervlaktewater, Grondwater, Drinkwater
Hoogwaterrichtlijn ( <i>on the assessment and management of flood risks (2007/60/EC)</i> )	Waterveiligheid
Vogel- en Habitatrictlijn ( <i>Conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (Natura 2000) (92/43/EEC)</i> )	Natura 2000
Nitraatrichtlijn ( <i>concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources (91/676/EEC)</i> )	Water, Natuur
EU-biodiversiteitsstrategie 2020 ( <i>COM (2011) 244</i> )	Natura 2000
Mededeling Groene Infrastructuur ( <i>COM (2013) 249</i> )	Natura 2000
Verordening inzake steun voor plattelandsontwikkeling (POP2) ( <i>(EG) nr. 1698/2005</i> )	Landbouw
Verordening tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO/POP3) ( <i>COM document (2013)521</i> )	Landbouw
Broeikasgas emissies als gevolg van bodemgebruik ( <i>Besluit 529/2013/EU</i> )	Oppervlaktewater, Grondwater, Drinkwater
Verordening betreffende een bewakings- en rapportagesysteem voor de uitstoot van broeikasgassen en een rapportage-mechanisme voor overige informatie op nationaal niveau en op het niveau van de unie met betrekking tot klimaatverandering, ( <i>525/2013</i> )	Rijk (I&M)
Europese Adaptatiestrategie ( <i>Handreiking klimaatverandering en Natura 2000, COM (2013) 216</i> )	Europa, klimaatadaptatie
Establishing an Infrastructure for Spatial Information in the European Community (INSPIRE) ( <i>2007/2/EC</i> )	Milieu, RO, Water
NIEUW COM(2013)917+918+919+920: Pakket luchtkwaliteit	Milieu, luchtkwaliteit
Richtlijn betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa ( <i>2008/50/EG</i> )	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD
Richtlijn betreffende arseen, cadmium, kwik, nikkel en polycyclische aromatische koolwaterstoffen in de lucht ( <i>2004/107/EG</i> )	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD
Richtlijn Nationale emissie plafonds (NEC) en Herziening	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD
Richtlijn Industriële Emissies	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD
Richtlijn grote stookinstallaties ( <i>2001/80</i> )	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD
Emissie-eisen middelgrote stookinstallaties	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD

Richtlijn ecologisch ontwerp	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD
Herziening van de richtlijn inzake niet voor de weg bestemde mobiele machines	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD
Emissies uit zeescheepvaart	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD
Richtlijn kwaliteit van brandstoffen (98/70)	Milieu, Luchtkwaliteit, RUD
Richtlijn omgevingslawaai	Milieu, Geluid, RUD
Verordening inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH)	Milieu, RUD
Richtlijn Milieueffectrapportage (2011/92/EU)	Milieu, RUD
Richtlijn Strategische Milieubeoordeling (2001/42)	Alle beleidsvelden
EU-richtlijnen energie-efficiëntie	Energie
EU-richtlijnen energieprestaties gebouwen	Energie
Richtlijn elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen (2001/77)	Energie
Richtlijn 2009/28/EG duurzame energie (20% hernieuwbare energiebronnen)	Energie
Richtlijn 2003/87handel in broeikasgasemissierechten	Energie
Richtlijn bevordering Warmtekrachtkoppeling ( 2004/8/EG)	Energie
Staatssteun verordening (1857/2006)	Alle beleidsvelden



## Bijlage 2. Europese fondsen

In de Europese begrotingsperiode 2014-2020 is financiering beschikbaar die bij kan dragen aan het realiseren van Flevolandse opgaven. Onderstaand een overzicht van de belangrijkste programma's.

### Kansen voor West II - (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO))

Europa blijft Flevoland de komende periode steunen in haar economische en duurzame ontwikkeling met het beschikbaar stellen van EFRO gelden in een Kansen voor West II programma. Flevoland heeft het programma doorvertaald naar een Kansen voor Flevoland 2014-2020 uitvoeringsdocument. Het programma focust op twee hoofdthema's: innovatie en een koolstofarme economie. Bij innovatie staan de thema's valorisatie en investeringsvermogen centraal. Bij koolstofarme economie gaat het om duurzame economie opwekking, toepassing van restwarmte en het gebruik van biomassa als hernieuwbare vorm van energie. KvF II staat open voor alle door het Rijk gedefinieerde topsectoren. Inzet van middelen wordt getoetst aan Flevolandse beleidsambities voor innovatie en koolstofarme economie. Er wordt aansluiting gezocht bij gebiedsontwikkelprojecten, o.a. Almere 2.0, Programma ZuiderZeeLijngelden, Noordelijk Flevoland en Interreg en POP (hieronder).

### ESFI - (Europees Fonds voor Strategische Investerings)

Het Europees Fonds voor Strategische Investerings (ESFI) opgericht met als doel om particuliere investeringen te stimuleren, zoals voortkomt uit het Juncker-plan. Hiertoe is €16 miljard uit de EU-begroting en €5 miljard van de Europese Investeringsbank als hefboom beschikbaar om daarmee ruim €300 miljard aan particuliere investeringen te genereren.

### Interreg en andere programma's

Voor het Interreg, inclusief Nederland-Deutschland programma's is een ambitie van 9,1 miljoen euro gebaseerd op ervaringen in de vorige periode. Flevoland scoort binnen Nederland bij de topregio's qua gebruik van Interreg.

Binnen Interreg wordt onderscheidt gemaakt tussen:

- INTERREG V A: Deutschland - Nederland
- INTERREG V B: Noord West Europa én Noord Zee
- INTERREG EUROPE.

De provincie verwacht meer uit INTERREG te halen dan in de vorige programmaperiode omdat we nu voor het eerst partner zijn in het Deutschland - Nederland programma.

### POP3 - (Europees Landbouwfonds voor Plattelands Ontwikkeling (ELFPO))

Het is zaak geen kansen voor de regio te laten liggen. We stellen voor een actieve strategie in te zetten, in lijn met Kansen voor West II. Met een actieve inzet willen we deze periode het volledige potentieel aan Europese financiering voor de regio benutten om zo de provinciale doelen te realiseren. De instrumenten hiervoor zijn de Uitvoeringsregeling POP3 en de regeling voor het Agrarisch Natuurbeheer.

Uitvoeringsregeling POP-3 Flevoland		Omvang subsidiepot
2.1	Trainingen, workshops, ondernemerscoaching en demonstraties	1,18 miljoen euro
	Specifiek gericht op Water internationale doelen	0,28 miljoen euro
2.2	Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering van agrarische ondernemingen	2,34 miljoen euro
	Specifiek gericht op Water internationale doelen	2,17 miljoen euro

2.3	Fysieke investeringen verduurzaming agrarische ondernemingen van jonge landbouwers	1,19 miljoen euro
2.4	Investeringen in infrastructuur modernisering of aanpassing van landbouwbedrijven	1,03 euro
2.5	Niet-productieve investeringen biodiversiteit, natuur, landschap	1,55 miljoen euro
	Niet-productieve investeringen hydrologische maatregelen PAS	0,12 miljoen euro
2.6	Niet-productieve investeringen Water	7,66 miljoen euro
	Niet-productieve investeringen Water internationale doelen	3,75 miljoen euro
2.7	Samenwerken voor innovaties	0,21 miljoen euro
	Specifiek gericht op Water	0.0 miljoen euro
2.8	Samenwerken in het kader van EIP (Europees Innovatie Partnerschap)	0,21miljoen euro
3	Leader	3,1 miljoen euro
		<b>24,8 miljoen euro ex ANB 1,31</b>

## Bijlage 3: Samenwerking in strategische coalities

Hieronder volgt een overzicht van relevante netwerken, platforms en projecten die in de bovenstaande tabellen zijn genoemd. Ook is in de tabellen te vinden op wat voor een manier en met wat voor een doel de provincie, al dan niet in Regio Randstad- of IPO-verband, actief is in deze strategische coalities.

### Thematische Netwerken of Platforms

#### Frack Free Regions

Netwerk in oprichting. Gestart door Flevoland in oktober 2015. Uiteindelijk doel is het (Frack) vrij te blijven van gevaarlijke schaliegasboringen en desnoods daarvoor een EU (wetgevend kader te bepleiten of in elk geval zorg te uiten over de richting die energiebeleid nu neemt. Naast de lobbyfunctie, doet dit netwerk ook dienst als een denktank voor kennisdeling over elkaars nationale lobby en communicatie campagnes. Binnen Frack Free Regions is Flevoland ambtelijk voorzitter. Leden zijn Cantabrie, Catalunya, Rhone-Alpes, de Ierse regio's en Hessen. Het netwerk staat open voor meer regio's die tegen de winning zijn van onconventionele gassen en zal nog worden uitgebreid.

#### Peri-urban regions platform Europe (PURPLE)

PURPLE is een Europees netwerk dat streeft naar een grotere erkenning van peri-urbane regio's (15 regio's) in Europees beleid. We nemen namens Regio Randstad deel aan dit netwerk; bestuurlijk is gedeputeerde Michiel Rijsberman van provincie Flevoland lid van de Executive Board. Dit netwerk ondersteunt onze beleidsprioriteit om een slimme, innovatieve wisselwerking te hebben tussen verstedelijkt gebied en landelijk gebied. Dit netwerk wil er aan bijdragen om de Urban Agenda breder te maken dan enkel een focus op steden. PURPLE wil de aandacht voor peri-urbane regio's in de Urban Agenda terug zien.

#### Air Quality Initiative of Regions (AIR)

AIR is een netwerk van 13 regio's dat zich richt op luchtkwaliteit. Flevoland heeft dit netwerk opgericht namens Regio Randstad en neemt via Regio Randstad deel aan dit netwerk. Het doel van AIR is om 'best practices' uit te wisselen en om bij te dragen aan het herzieningsproces van de Directive die gaat over luchtkwaliteit. AIR benadrukt dat de herziene Directive luchtkwaliteit ruimte moet overlaten voor de specifieke kenmerken van de regio's, dat de EU regionale emissie-reducerende maatregelen moet erkennen, dat de EU hun instrumenten verder moet inzetten om de regio's verder te assisteren in hun acties om luchtkwaliteit te verbeteren, dat de EU zich moet richten op het nemen van bronmaatregelen en dat een betere integratie nodig is tussen EU beleid over luchtkwaliteit en tussen beleid op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau.

#### European Regions Research and Innovation Network (ERRIN)

ERRIN is een Europees netwerk opgericht in 2001, met als streven regionaal onderzoek en innovatie te versterken. Om dit te bereiken ondersteunt ERRIN de deelnemende regio's in het uitwisselen van informatie, het delen van ervaringen, de support voor projectontwikkeling en steun bij beleidsvorming. ERRIN laat zo ook de stem van de regio's in Brussel horen. ERRIN bestaat uit 14 werkgroepen waarin de contacten tussen regio's worden gelegd op verschillende beleidsterreinen, zoals de werkgroep Water, de werkgroep Health, en de werkgroep Energy & Climate Change. De provincie Flevoland wordt in ERRIN vertegenwoordigd door de Regio Randstad in Brussel.

#### European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry (ERIAFF)

ERIAFF vertegenwoordigt de belangen van Europese regio's die landbouw, bebossing en de voedselindustrie hoog op de agenda hebben staan. Het netwerk wordt gecoördineerd vanuit de

regiokantoren in Brussel van de verschillende deelnemende regio's en wordt geleid door Toscane. ERIAFF heeft als doel om de EIP Agricultural Productivity and Sustainability te beïnvloeden. De samenwerkende regio's stellen gemeenschappelijke standpunten vast op het gebied van Europese wet- en regelgeving en subsidies. Flevoland is in 2012 gevraagd als lid toen gedeputeerde Blik rapporteur was over het EIP AGRI programma.

#### **Council of European Municipalities and Regions (CEMR)**

CEMR is een koepelorganisatie dat een platform biedt voor lokale en regionale overheidsautoriteiten uit 41 landen. Het CEMR heeft twee doelen, namelijk Europees beleid en wetgeving beïnvloeden en het aanbieden van een forum voor debat. Flevoland is indirect lid via het Inter Provinciaal Overleg.

#### **Vanguard Initiative**

The Vanguard Initiative gaat uit van het inzetten van 'smart specialisation strategies' om zo te komen tot groei, innovatie en industriële hernieuwing. Dit doen zij door regionale, nationale en Europese beleidsniveaus aan elkaar te verbinden, samen met Europese prioriteitsregio's. Aan de hand van deze regio's worden vervolgens strategische investeringen uitgelijnd (smart specialisation). Regio Randstad speelt een actieve rol in dit platform.

#### **Trans-European Transport Network (TEN-T)**

Een goed lopend transport infrastructuur netwerk is essentieel voor het behouden van de Europese welvaart en concurrentievermogen. De 28 lidstaten hebben momenteel vijf miljoen km wegen, meer dan 215.000 km rails en 41.000 km binnenvaartwegen.

Het TEN-T beleid ondersteunt de uitvoering van 30 prioritaire projecten, die een hoofdrol spelen in het faciliteren van de mobiliteit van goederen en personen in de Europese Unie.

#### **Interreg V-B**

Interreg-programma dat loopt van 2014-2020 en als doel heeft om het gebied Noord-West Europa een economische topspeler te maken en een aantrekkelijke plek om te wonen en werken, met een hoog niveau van innovatie, duurzaamheid en cohesie. Om in aanmerking te komen is samenwerking vereist met partners uit tenminste drie landen. Via het programma worden fondsen beschikbaar gesteld voor projecten en oplossingen voor: Innovatie, Koolstofarm en Efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen en materialen.

#### **Nederland-Deutschland Programma**

Het Nederland-Deutschland programma is een Interreg-programma dat loopt van 2014-2020 en als doel heeft om Nederlands-Duitse projecten te ondersteunen, die de innovatie- en concurrentiekracht van de grensregio verhogen en de barrièrewerking van de grens op allerlei manieren verminderen. Het betrekken van het MKB - als motor van de economie in de grensregio - staat daarbij centraal. Het programmagebied omvat de Nederlandse provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Flevoland, Noord-Brabant en Limburg en de Duitse deelstaten Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen.

#### **European Innovation Partnerships (EIP's)**

European Innovation Partnerships (EIP's) is een nieuwe manier vanuit de Europese Commissie om om te gaan met onderzoek en innovatie. EIP's zijn gericht op het versnellen van innovaties die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen, het verbeteren van het concurrentievermogen van Europa en bijdragen aan het scheppen van banen en economische groei. Ze helpen om expertise en middelen te bundelen door publieke en private actoren op EU-, nationaal en regionaal niveau samen te brengen en zo maatregelen op aanbod- en vraagzijde te combineren.

EIP's behandelen de gehele onderzoeks- en innovatieketen, samen met alle relevante actoren op EU-, nationaal en regionaal niveau, om te komen tot:

- (i) het opvoeren van de onderzoeks- en ontwikkelingsinspanningen;
- (ii) een coördinatie van de investeringen in de demonstraties en pilots;
- (iii) het anticiperen op en snel opvolgen van alle noodzakelijke regelgeving en normen; en
- (iv) het mobiliseren van 'vraag', met name door een betere coördinatie van overheidsopdrachten om ervoor te zorgen dat eventuele doorbraken snel op de markt worden gebracht.

#### *Water: Action Group Energy and Water*

Het EIP Water faciliteert de ontwikkeling van innovatieve oplossingen ten aanzien van de belangrijke Europese en mondiale water-uitdagingen en ondersteunt de oprichting van marktkansen voor deze innovaties, zowel binnen als buiten Europa. De EIP Water Action Groups initiëren en promoten publiek-private samenwerkingsprocessen voor verandering en innovatie, en lossen de barrières en knelpunten in het implementatieproces van innovaties op, die het gevolg zijn van Europese wet- en regelgeving. Een van EIP Water Action Groups richt zich daarbij op de implementatie van cross-over-innovaties in de Energie-Water-Nexus.

#### *Agricultural Sustainability and Productivity*

De Agricultural European Innovation Partnership (EIP-AGRI) werkt aan een concurrerende en duurzame landbouw en bosbouw sector dat 'behaalt meer en beter met minder'. Het draagt bij aan het waarborgen van een constante aanvoer van voedsel, veevoer en biomaterialen, in harmonie met de essentiële natuurlijke hulpbronnen waarvan de landbouw afhankelijk is.

#### *Smart Cities and Communities*

The European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities (EIP-SCC) brengt steden, industrie en burgers samen om het stedelijke leven te verbeteren door duurzame integrale oplossingen. Dit omvat toegepaste innovatie, betere planning, een meer participatieve benadering, hogere energie efficiëntie, betere oplossingen voor transport, intelligent gebruik van ICT, etc.

#### **Knowledge and Innovation Communities (KIC's)**

In de verschillende KIC's worden innovatieprojecten opgezet door bedrijven, kennisinstellingen en overheden (triple helix) op uiteenlopende gebieden. Deze KIC's worden financieel gesteund door Brussel.

### **Samenwerkingsverbanden**

#### **Europees Comité van de Regio's (CvdR)**

Het Europees Comité van de Regio's is een adviesorgaan dat bestaat uit gekozen leden van plaatselijke en regionale overheden in alle 28 EU-landen. Het CvdR geeft steden en regio's een formele stem in het EU-wetgevingsproces zodat rekening wordt gehouden met het standpunt en behoeften van regionale en lokale overheden. Michiel Rijsberman is plaatsvervangend lid van het CvdR en gaat zich inzetten binnen de commissie COTER (o.a. voor toekomst fondsen 2021-2027). Daarnaast hebben de vier Regio Randstad gedeputeerden in dit orgaan onderling afgesproken elkaars lobby in het Comité te ondersteunen.

#### **Huis van de Nederlandse Provincies (HNP)**

De twaalf Nederlandse provincies en het Interprovinciaal Overleg (IPO) stichtten in 2000 het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel. Voor een stevige en effectieve positionering en vertegenwoordiging in Brussel is het van belang om samen te werken en om zo proactief mogelijk te handelen. Het HNP vervult als vooruitgeschoven post een signalerende functie en is een platform voor de gezamenlijke belangenbehartiging van de provincies en het IPO in Brussel. Michiel Rijsberman is lid van het HNP-bestuur.

## **Regio Randstad / P4**

Regio Randstad is een samenwerkingsverband binnen het HNP tussen de vier Randstad provincies. Dit zijn de provincies Noord-Holland, Utrecht, Flevoland en Zuid-Holland. Het doel van de samenwerking van Regio Randstad is "Het versterken van de concurrentiepositie van de Randstad in een integrerend Europa en het verbeteren van de leefkwaliteit in de Randstad". Door op te treden als Regio Randstad staan we als Flevoland sterker gepositioneerd in Brussel. Thema's in randstadstrategie zijn bestuurlijk verdeeld over de vier provincies. Gedeputeerde Rijsberman is lid van het bestuurlijk overleg en verantwoordelijk voor de thema's Urban agenda en Regionaal beleid.

## **Bilaterale samenwerking met Europese regio's**

Hieronder staan een aantal regio's genoemd die wij in Brussel weten te vinden, waar we samen eventuele projecten mee kunnen opzetten en waar wij in het Comité van de Regio's of via een van de netwerken een gezamenlijk standpunt mee kunnen nemen. De komende jaren kunnen we verder inventariseren wie Flevolands natuurlijke regionale bondgenoten zijn.

### **Cantabrië**

De regio Cantabrië ligt in het noorden van Spanje aan de Baai van Santander. De regio is geïnteresseerd in het Markerwadden-project. Was net als Flevoland in de jaren negentig een Doelstelling-1 regio, een Phasing out Doelstelling 1 regio en samen hebben we in het verleden succesvol lobby gevoerd voor instelling van een Infaseringsregio Doelstelling 2. Cantabrië is net als Flevoland, tegen schaliegas-winning maar de lidstaat Spanje is bevoegd gezag voor de ondergrond.

### **Rhône-Alpes (Frankrijk)**

De regio Rhône-Alpes bevindt zich in het oosten van Frankrijk en heeft als hoofdstad Lyon. Andere belangrijke steden in de regio zijn Grenoble en Saint-Étienne. Rhône-Alpes is net als Flevoland lid van PURPLE, Frack Free Regions en ERRIN. Overkoepelende thema's met Rhône-Alpes zijn de circulaire economie, agrofood en schaliegas.

### **Catalonië (Spanje)**

Catalonië is economisch een topspeler in Europa en in de wereld. De regio profileert zich sterk in Europa en in regionale netwerken, activiteiten en projecten. Om haar marktpositie te behouden en te verbeteren, is Catalonië net als Flevoland altijd op zoek naar innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken op het gebied van verduurzaming, agrofoods, haven en logistiek en life sciences. Catalonië is lid van Frack Free Regions en AIR.

## **Multilaterale samenwerking met Europese regio's**

Flevolandse lidmaatschappen AER en Raad van Europa bieden kansen om onze netwerken te verbreden.

### **AER**

De Assembly of European Regions (AER) is het grootste onafhankelijke netwerk van regio's in Europa. Regio's uit 35 landen zijn lid en 15 interregionale organisaties. De AER is de politieke stem van haar leden en een forum voor interregionale samenwerking.

### **Raad van Europa - het Congres van Lokale en Regionale Overheden**

Het Congres van Lokale en Regionale Overheden bestaat uit 318 vertegenwoordigers, uit de 47 lidstaten van de Raad van Europa. Ieder van de 47 lidstaten heeft 2 tot 18 vertegenwoordigers, overeenkomstig het bevolkingsaantal. Ze staan voor de meer dan 200.000 verschillende lokale en regionale overheden uit de 47 lidstaten.